

Вікторія Людвігівна Іващенко

Інститут української мови НАН України

Термінопростір міжмовних лексичних відповідників в лінгвістичних словниках і текстах славістичної проблематики та інформаційно-пошуковій системі iSybislaw

Визначено поняття термінопростору як простору терміна, в якому він реалізує свій потенціал – системотвірний (логіко-поняттєвий у кореляції відповідних лексико-семантичних відношень), текстотвірний (лексико-семантичної актуалізації у фахових текстах, дистрибуції та синтагматичної зумовленості вибору) і дериваційний (словотвірної продуктивності, епідигматичних відношень).

Опертя на основні елементи термінознавчої теорії тексту, яку свого часу запропонував В. М. Лейчик, дало можливість розмежувати чотири термінопростори – 1) термінопороджувальний (простір фахових текстів, у яких продукуються нові терміни, зокрема й терміни термінознавства); 2) функціональної актуалізації термінів (простір фахових текстів, у яких функціонують традиційно усталені терміни, зокрема й у термінознавстві); 3) термінофіксувальний (простір галузевих словників, зокрема й лінгвістичних і термінознавчих); 4) термінопошуковий (простір інформаційно-пошукових систем за ключовими словами репрезентованої галузі, зокрема термінологічних і термінознавчих баз даних тощо).

На матеріалі укр. термінознавство, пол. terminoznawstwo, рос. терминоведение показано особливості концептуальної організації різних термінопросторів цих міжмовних лексичних відповідників у лінгвістичних картинах світу трьох слов'янських мов. Для зіставлення термінопороджувального, термінофіксувального, термінопошукового просторів та простору функціональної актуалізації зазначених одиниць було використано спеціальні словники термінів термінознавства, лінгвістичні словники й тексти славістичної проблематики та бібліографічну базу даних зі світового слов'янського мовознавства iSybislaw.

Запропоновано таку типологію кореляційних відношень українського, польського та російського відповідників: 1) кореляцію пол. terminologia (dyscyplina), укр. термінологія (дисципліна) і рос. терминология (дисциплина) як вияв абсолютних міжмовних еквівалентів – лексичних інтернаціоналізмів; 2) кореляцію пол. terminoznawstwo і укр. термінознавство як вияв абсолютних міжмовних еквівалентів – лексичних гібридів, утворених із інтернаціонального та національного елементів; 3) кореляцію пол. terminoznawstwo, укр. термінознавство, з одного боку, і рос. терминоведение, з другого боку, як вияв відносних міжмовних еквівалентів – калькованих лексичних гібридів, також утворених із інтернаціонального та національного елементів; 4) кореляцію пол. terminologia (dyscyplina), укр. термінологія (дисципліна), рос. терминология (дисциплина), з одного боку, і пол. terminoznawstwo, укр. термінознавство, рос. терминоведение, з другого боку, як вияв часткових міжмовних еквівалентів – слов'янізації інтернаціональних термінів; 5) кореляцію пол. terminologia (dyscyplina) і terminoznawstwo, укр. термінологія (дисципліна) і термінознавство, рос. терминология (дисциплина) і терминоведение як вияв внутрішньомовних еквіполентів, зокрема

часткових синонімів на основі перехрещення обсягів релевантних (певною мірою розрізнявальних) у кожній із аналізованих мов понять задля уникнення багатозначності термінів пол. terminologia, укр. термінологія і рос. терминология; б) кореляцію пол. językoznawstwo, lingwistyka, укр. мовознавство, лінгвістика, рос. языкознание, лингвистика, з одного боку, і пол. terminoznawstwo, terminologia (dyscyplina), укр. термінознавство, термінологія (дисципліна), рос. терминоведение, терминология (дисциплина), з другого боку, як вияв внутрішньомовних еквіполентів, зокрема гіперо-гіпонімів на основі входження обсягів останніх понять до обсягів перших через їх підпорядкування за ознакою 'розділ мовознавства / лінгвістики'.

Результати дослідження систематизовано в таблиці.